

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»

Кафедра української та зарубіжної літератури

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції

ЛІТЕРАТУРА В
МУЛЬТИКУЛЬТУРНОМУ
ДИСКУРСІ

(6 квітня 2023 року)

Полтава
ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»
2023

УДК [81 +82+37.01+37.02]

Рецензенти:

ГРИЦАК Н. Р. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української та зарубіжної літератури і методик їх навчання, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

КОКНОВА Т.А. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри романо-германської філології, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Література в мультикультурному дискурсі: збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції / за заг. ред. О. Крижановської. Полтава: ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2023. 252 с.

До збірника ввійшли матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Література в мультикультурному дискурсі» (Полтава, 6 квітня, 2023 р.). Для науковців, учителів, здобувачів вищої освіти та широкого кола читачів.

Статті подаються в авторській редакції. Автори несуть відповідальність за зміст і достовірність матеріалів, дотримання законодавства та коректність цитування.

УДК [81 +82+37.01+37.02]

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Державного Закладу
«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
(протокол № 11 від 26 травня 2023 року)*

© Колектив авторів, 2023

© ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2023

Горбаньов Віталій СИМВОЛІЧНІСТЬ НАЗВИ ОПОВІДАННЯ РЕЯ БРЕДБЕРІ «І ВДАРИВ ГРІМ»	66
Грицак Наталія ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА ЯК ПСИХОТЕРАПІЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....	69
Гудз Марія МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА МУЛЬТИКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ	73
Жижченко Лариса ОПОЗИЦІЯ ДОЛЯ-НЕДОЛЯ Й ЩАСТЯ-НЕЩАСТЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ФОЛЬКЛОРНІЙ ПРОЗІ	78
Жиленко Ірина НАЦІЄЦЕНТРИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЕНЦИКЛОПЕДИСТА І ПУБЛІЦИСТА ЄВГЕНА ОНАЦЬКОГО.....	82
Жуйкова Олена КИТАЙСЬКІ, УКРАЇНСЬКІ ТА АНГЛІЙСЬКІ ПРИСЛІВ'Я І ПРИКАЗКИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ	86
Кизилова Віталіна КАЗКОВИЙ ЦИКЛ У НОВІТНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ДЛЯ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА: ТЕМАТИЧНИЙ ВИМІР	88
Клещова Оксана УКРАЇНСЬКИЙ ПІСЕННИЙ ДИСКУРС	93
Козлов Антон ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМ В ЯПОНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ.....	102
Колеснік Анна СИМВОЛ САДУ У ЗБІРЦІ Г. СКОВОРОДИ «САД БОЖЕСТВЕННИХ ПІСЕНЬ»	108
Комарницький Єлисей МУЛЬТИКУЛЬТУРНИЙ ВИМІР В РОМАНІ-БІОГРАФІЇ М. СЛАБОШПИЦЬКОГО «ЩО ЗАПИСАНО В КНИГУ ЖИТТЯ:МИХАЙЛО КОЦЮБІНСЬКИЙ ТА ІНШІ»	111

Грицак Наталія Русланівна,
доктор педагогічних наук, кандидат філологічних наук,
доцент, завідувач кафедри української та
зарубіжної літератур і методик їх навчання
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА ЯК ПСИХОТЕРАПІЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

На тлі повномасштабної війни на території України питання про національну ідентичність, самоідентифікацію особистості, чинники розвитку національної ідентичності та усвідомлення власної національної тотожності посідають ключове місце. Крім цього, знищення українських міст, новини про злочини російських військових, кількість загиблих і поранених, загроза власному життю, внутрішня дисгармонія, повітряні тривоги активізують запит на психотерапевтичні засоби, з-поміж яких вагому роль відіграє художня книга. Саме тому слушно зазначає Л.В. Мацевко-Бекерська, що «маємо велику відповідальність і великий виклик – занурити школярів у радість попри пронизливий гул повітряної тривоги, попри шістнадцять годин на добу без світла і тепла, попри хвиливі переживання страху та відчаю» [4, с. 51]. Для учнів / студентів такою «радістю» безумовно є спілкування з художнім твором, що дає змогу дитині зануритись у світ пригод, подорожувати іншими країнами чи світами, створювати в своїй уяві унікальні та неповторні картини художньої дійсності.

Книготерапія, як потужний інструмент арт-терапії, спрямована на стабілізацію психічного стану людини, вирішення внутрішніх конфліктів, підвищення емоційного задоволення, подолання психічної напруги та покращення фізичного здоров'я. Проблема бібліотерапії у науковому дискурсі не є новою. Про важливість лікування книгою наголошують медики,

психотерапевти, психологи, педагоги. Так, О.А. Федій справедливо констатує, що «бібліотерапія – це самостійний багато-функціональний засіб естетотерапевтичного впливу, який використовує підтримувальний і лікувальний ефекти читання та слугує розвитку та вихованню людської особистості» [5, с. 67]. Розглядаючи бібліотерапію як сучасний метод психологічної допомоги, М.О. Марценюк правомірно стверджує, що сьогодні бібліотерапію варто використовувати передусім для людей із зони бойових дій, дітей, які потрапили під артилерійські обстріли, вимушено змінили місце проживання, втратили свої домівки тощо [3].

Спілкуючись зі студентською аудиторією, бачимо, що їхні читацькі інтереси після 24 лютого 2022 року почали стрімко змінюватися. Так, багато з них почали висловлювати думку, що до їх читацького кола вже не потрапляють детективи, фентезі, жіночі романи чи пригодницька література. Про зміну читацької стратегії молоді наголошує й О.О. Ісаєва, зокрема вона зазначає, що «якщо до війни фантастика, твори фентезі були найпопулярнішими серед учнів практично усіх вікових груп, то сьогодні підвищений інтерес викликають літературні тексти антивоєнного, антитоталітарного пафосу, ті, в яких розкриваються теми свободи, боротьби за незалежність» [1, с. 22].

Студенти почали надавати перевагу читанню творів сучасних українських письменників: Андрія Любки, Оксани Забужко, Сергія Жадана, Юрка Іздрика, Софії Андрухович, Любки Дереш, Макса Кидрука та інших. Крім цього, більшість студентів констатували, що спостерігають за творчістю письменників у соціальних мережах та інших онлайн-ресурсах. Таке віртуальне спілкування з улюбленим автором дає змогу не лише швидко взнати про творчі плани та ідеї, публікацію того чи іншого твору, літературні зустрічі з читачами, але й є у буремному сьогодні не втрачати віри у нашу перемогу, долучатись до донатів ЗСУ, виробляти чітку життєву позицію. Не менш важливо, що для багатьох студентів сучасні письменники є непохитним авторитетом, адже вони активно підтримують українську армію на мистецькому, літературному і волонтерському фронтах. Також для студентів важливим є можливість

відкритих коментарів до дописів письменників. Подібна онлайн-комунікація, на нашу думку, теж є своєрідною психотерапією для молоді. У цьому контексті слід звернути увагу на різноманітні читацькі онлайн-проекти, що теж є ефективним засобом психотерапії. До прикладу, студенти факультету філології і журналістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка на початку російсько-української війни на сторінці факультету у facebook запустили проєкт «Мобілізація слів». Мета проєкту – читання, цитування класиків української літератури і сучасних авторів, флешмоби, презентація власних творів письменниками-початківцями-студентами цього факультету. У такий спосіб молоді люди долають стресові ситуації та наслідки травматичних подій, вчать боротися з власними страхами, поновлюють внутрішній життєвий ресурс.

Слід зазначити, що до читацьких уподобань молоді увійшли також твори історичної тематики. На думку студентів саме ці твори допомагають розібратись у сучасних подіях, зрозуміти історичний розвиток українського народу, осягнути національну ідентичність, простежити традиції українського козацтва – сучасного воїна-визволителя.

Розмірковуючи про психотерапевтичний потенціал художньої літератури, варто звернутись до рекомендацій Ж.В. Клименко. Так, науковець зазначає, що запобігти ретравматизації учнів зможе: ретельний вибір творів та методичних засобів, які сприятимуть уникненню текстів і навчальних ситуацій, що можуть нав'язати відчуття безпорадності; акцент на гумористичних творах; спостереження за станом, реакціями школярів, готовність до педагогічної імпровізації залежно від особливостей сприймання ними конкретного тексту, уривку, епізоду; формування оптимістичного світосприйняття; застосування антифобіальних практик як запоруку протистояння страхам у реальному житті; прагнення зняти емоційну напругу учнів, вчити їх керувати власними емоціями; використання потенціалу коміксів з метою привернення уваги читача до художнього твору, розвитку уяви [2, с. 17].

Отже, художня книга є ефективним лікувальним психологічним засобом під час російсько-української війни. Психотерапевтичний аспект книги спрямований на відновлення і зміцнення психічної стійкості, подолання жахів війни, протистояння складним життєвим ситуаціям.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИ ДЖЕРЕЛ

1. Ісаєва О.О. Чи може бути поезія після Бучі? Або як змінився процес вивчення літератури в школі у нових реаліях України. *Джерела. Науково-методичний вісник (збірник тез III Міжнародної науково-практичної конференції «Особистість в історії, літературі та методиці навчання»)*. 2022. № 1–4 (99–102). С. 22–23. URL: https://www.ippo.if.ua/images/dz_1-4.pdf

2. Клименко Ж.В. Як запобігти ретравматизації школярів, викладаючи літературу? *Тенденції і перспективи вивчення літератури у середній і вищій школах: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 15 грудня 2022 року /за заг. ред. Н.Р. Грицак*. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2022. С. 11–18.

3. Марценюк М.О. Терапевтичні можливості бібліотерапії як сучасного методу психологічної допомоги. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія*. 2020. С. 218–220.

4. Мацевко-Бекерська Л.В. Парадигматика радості як дискурс і контекст: методологія шкільної літературної освіти в координатах метамодерності. *Тенденції і перспективи вивчення літератури у середній і вищій школах: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 15 грудня 2022 року /за заг. ред. Н.Р. Грицак*. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2022. С. 48–52.

5. Федій О.А. Феномен бібліотерапії у сучасному освітньому процесі. *Імідж сучасного педагога*. 2023. №1 (208). С. 63–67. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-1\(208\)-63-67](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-1(208)-63-67)